

ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СПРАВИ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМИН

Колесник В. Відомі поляки в історії Вітчизни: біографічний словник. — Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2007. — 1008 с., іл.

Бібліотека як соціальна організація є одним із каналів передачі знань у суспільстві. За довгу історію свого існування бібліотечна історія набула всіх ознак «соціального інституту»: підпорядкованість суспільним потребам відносно структури і функцій; регулятивний характер діяльності; організаційні форми установ, які виконують певні соціальні функції. Особливе місце в роботі бібліотекарів посідає каталогізація та систематизація книжкових фондів, зокрема в бібліографічних покажчиках, які суттєво полегшують роботу читачів при підготовці дослідницьких і наукових робіт. У цьому аспекті надзвичайно важливого значення набувають тематичні бібліографічні покажчики, які узагальнюють зарубіжний науковий досвід, привносячи на наші терени передові світові досягнення. Окремо варто згадати і про закордонних учених, які працювали в Україні, видавали тут свої роботи, створювали надзвичайно цінні приватні бібліотечні колекції, що згодом перейшли у власність української держави.

Скільки справжніх, невідомих громадськості скарбів містять наші бібліотеки! Довідатись про таємниці бібліотечних сховищ часто-густо можна саме за бібліографічними словниками. Саме таким переліком наукових коштовностей є видання «Відомі поляки в історії Вітчизни».

Ознайомлення з цим оригінальним бібліографічним словником спонукало мене переглянути і, головне, скерувати проведення інвентаризації польських видань аграрного профілю, які зберігає наша установа й підпорядкована мережа. Результатом цієї роботи, по-перше, стало видання двох бібліографічних покажчиків у створеній 2009 р. серії «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ДНЦСГБ НААН України та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю». Відтак можу засвідчити, що

на сьогодні в 23 аграрних бібліотеках України є на збереженні 2519 польських видань, серед яких книги, що належать до категорії рідкісних і стародруків, а Львівський національний аграрний університет має навіть видання, віднесені до рукописних книг XVII ст.

По-друге, позитивним моментом у підготовці бібліографічних покажчиків став початок взаємовигідної творчої співпраці з культурним блоком Посольства Республіки Польщі на ниві наповнення наших фондів новітніми галузевими виданнями. По-третє, в Україні розпочалися системні наукові дослідження щодо внеску поляків у становлення і розвиток української сільськогосподарської дослідної справи. До кінця 2010 р. заплановано захист першої кандидатської дисертації на цю тему Оленою Корзун на прикладі Подільської губернії.

Також відбулись організаційні зміни в діяльності ДНЦСГБ НААН України — ми виводимо вітчизняні видання XIX ст. в окреме приміщення. У вересні 2009 р. згідно з відповідними розпорядженнями уряду цей цінний книжковий фонд отримав статус національного надбання. Крім того, ми підраховували, що в Державній науковій сільгоспбібліотеці НААН України зберігаються видання на 32 мовах з 59 країн, а не на 25, як довгий час уважалося.

Усе перераховане спонукає віддати належне зробленому В. Колесник не тільки для України та Польщі, а й для нашої бібліотеки. Її біографічний покажчик «Відомі поляки в історії Вітчизни» є першим виданням такого типу в Україні і містить понад 500 біографічних статей. Вражає сам факт створення однією людиною такого об'ємного словника, що часто-густо не під силу цілим спеціалізованим інституціям. Я вже не кажу про високий рівень подання інформації, ілюстрування унікальними фо-

тографіями та малюнками. Слід відзначити й роботу видавництва ВМГО «Розвиток» із підготовки ілюстративного матеріалу в належній якості. Але найбільша цінність — це, власне, зміст, що досить об'єктивно і, головне, зважливо розкриває багатівікову історію українського й польського народів.

Багато цікавої інформації можна довідатись зі сторінок цієї книги. Зокрема про те, що за XV–XVIII ст. на Правобережній Україні виокремилася кілька десятків польських або полонізованих родів, яким належало більше половини всієї землі та розміщених на ній селянських господарств. Найвідоміші з них — Браніцькі, Замоїські, Конецьпольські, Потоцькі, Любомирські, Радзі, Сангушки, Ярошинські. У кінці XIX — на початку XX ст. власниками понад 56% поміщицької землі на Вінниччині були поляки, які зробили значний внесок у розвиток сільського господарства.

Важливу роль відігравали поміщицькі господарські організації, такі як Подільське товариство сільського господарства та сільськогосподарської промисловості (засноване в 1896 р.), до якого в різні часи входило від 500 до 700 членів. Воно охоплювало всю губернію і мало на меті сприяти вдосконаленню її сільського господарства.

Завдячуючи праці В. Колесник, знайшов відповідь на питання, чому в Подільській губернії мережу галузевих дослідних установ за сприяння держави було сформовано пізніше серед усіх з числа українських у Російській імперії. З'ясувалося, що освічена польська шляхта, як не дивно, не вбачала в цьому потреби. Отримуючи теоретичні і практичні знання у провідних освітніх центрах Європи, насамперед у Франції, молоді шляхтичі реалізовували їх у власних маєтках.

Взагалі з України походить чимало поляків, які ввійшли в історію свого народу і навіть здобули світову славу. А з іншого боку, українські поляки створили цінності, які є невід'ємним складником української культури і науки, а їхня історія — органічна частина української. Наприклад, серед вітчизняних діячів XIX ст. почесне місце посідають природознавці — А. Анджейовський, Г. Бельке, історики — В. Антонович, Л. Бял-

ковський, Ю. Сіцинський, лікар-ветеринар К. Вішневський, співторець цукрової промисловості Е. Маньковський.

Для мене особисто приємною знахідкою стала інформація про графа Бенедикта Тишкевича, брата одного з фундаторів контрольно-агрохімічної лабораторії Київського товариства сільського господарства та сільськогосподарської промисловості — предтечі Національного наукового центру «Інститут землеробства НААН України» з 1898 р. Біографічні дані про нього чи його родину багато років не міг знайти навіть в архівосховищах Києва та Житомира.

Праця В. Колесник доводить істотний внесок поляків Вінниччини у становлення вітчизняного цукровиробництва, що за радянської доби набуло величезного значення. Крім того, розвиток галузі, а також питання переробки її продукції — одні з причин появи наприкінці XIX ст. в Україні сільськогосподарської дослідної справи.

Є ще один важливий зиск від цього словника. Якщо бібліотеки України, віднесені до спеціальних, будуть видавати продукцію такого рівня, переконаний, ніхто не поставить під сумнів наявність принципів науковості в їхній діяльності.

Щодо побажань, то в разі перевидання авторів слід у вступі чітко визначити поняття «відомий поляк».

Маю сподівання, що В. Колесник, яка вже багато зробила для репрезентації забутих своєрідних сторінок історії Вінниччини і загалом Поділля, продовжить свою копітку і надзвичайно необхідну незалежній Україні працю. Серед уже зробленого згадаю про близьку за ідеєю до діяльності Центру історії аграрної науки Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки оригінальну монографію, яка вийшла 2007 року, — «Подільське товариство сільського господарства та сільськогосподарської промисловості (1896–1918)». На мій погляд, є всі підстави трактувати обидві книги як удалий приклад комунікативно-соціальних інновацій.

Віктор ВЕРГУНОВ,
доктор сільськогосподарських наук, директор
Державної наукової сільськогосподарської
бібліотеки НААН України